

Анотації

Ковальчук С. В. Одесские кадеты на страницах партийной прессы (по материалам газеты «Речь» и журнала «Вестник Партии народной свободы»).

Статья посвящена изучению создания и деятельности партии конституционных демократов в Одессе на основе привлечения разноплановых источников, в первую очередь, архивных материалов и партийной периодической прессы, в которой в значительной мере освещена деятельность партии в целом и ее партийных отделов.

Kovalchuk S. V. Odessa cadets on the pages of party press (by materials of newspaper «Rech'» and magazine «Vestnik Partii narodnoy svobody»).

This article covers creation and activity of party of constitutional democrats in Odessa by application of the different sources. In the first place except for the archived sources it is the party's periodic press which reviewed activity of party and party separations on the whole.

В. М. Осипов

ІСТОРІОГРАФІЯ ГОЛОДОМОРУ 1932–1933 РОКІВ НА ОДЕЩИНІ

Ключові слова: історіографія, національна трагедія, Голодомор, Одеська область.

Ключевые слова: историография, национальная трагедия, Голодомор, Одесская область.

Key words: historiography, tragedy of national, Golodomor, Odessa region.

У жовтні 2010 року президент України Віктор Янукович заявив, що пам'ять про Голодомор для сучасного суспільства є святою [1].

24 листопада 2010 року міністр закордонних справ України К. І. Грищенко звернувся до закордонного українства з нагоди 77-х роковин Голодомору 1932–1933 років в Україні з промовою вшанувати жертв однієї з найбільших гуманітарних катастроф людства — Голодомору 1932–1933 років в Україні [2].

Протягом багатьох десятиліть на дослідження теми Голодомору 1932–1933 років було накладено цілковите табу. Історич-

на наука, виконуючи завдання державної ідеології, спотворювала правду про тогочасну реальність, а дослідники не мали змоги об'єктивно відтворити її на основі джерел. Більша частина джерельної бази була суворо засекречена, інша свідомо не залучалась до наукового обігу аби не наражатися на небезпеку з боку партійних і державних органів або й просто не вносити плутанину в усталену концепцію побудови соціалізму в СРСР. Лише на початку 1990-х років, з поступовим відкриттям доступу до раніше заборонених архівних матеріалів, з'ясувалося, що значне коло питань, пов'язаних з розвитком країни наприкінці 1920 — в 1930-х роках потребують ґрунтовного дослідження і переосмислення. Суттєво підвищилася також увага до вивчення проблеми Голодомору на теренах Одещини. Голодомор 1932–1933 років став окремим предметом дослідження і з кожним роком інтерес до цієї маловивченої проблеми зростає. Науковці й архівісти одеських науково-освітніх установ розпочали пошуки й оприлюднення різноманітних за характером джерел [3]. Так, головний науковий співробітник ДАОО Г. Л. Малінова 1993 року опублікувала на сторінках «Краеведческого вестника» написану на нових архівних матеріалах статтю «Голод, котрого не было» [4]. Окремі питання історії голоду в Україні і на Одещині з'являлися в програмах конференцій всеукраїнського і обласного рівня, зокрема міжнародної науково-теоретичної конференції, присвяченої 200-річчю Одеси [5], де була опублікована стаття Л. Л. Жданової про Голодомор в Одесі та на Одещині [6]. До цієї важливої дослідницької роботи долучилася сільська інтелігенція.

Голова Асоціації дослідників українського голоду-геноциду 1932–1933 рр. в Одеській області М. В. Григоруk і його дружина Л. С. Григоруk досліджували цю тему у своєму Савранському районі. Вони брали участь у роботі міжнародного симпозиуму «Голодомор 1932–1933 р.», який проходив у Києві 5–7 вересня 1990 року. Вже в першій половині 1990-х років проблематика Голодомору 1932–1933 років стала постійною на шпальтах газет районів Одещини. Друкувалися сотні спогадів свідків Голодомору, які у подальшому аналізувалися науковцями і вводилися у науковий обіг. З середини 1990-х років виокремилися окремі напрями пошукової й аналітичної роботи. Бібліотеки міста і області здійснювали систематизацію бібліографії, при-

свяченої різним аспектам і проблемам Голодомору. Одним з вагомих результатів такої роботи стало видання бібліографічного довідника видань про Голодомор в Україні, здійснене працівниками наукової бібліотеки ім. М. Горького [7, 8].

Тема Голодомору стала однією з пріоритетних в науковій роботі Державного архіву Одеської області. Під керівництвом Л. Г. Білоусової було виявлено сотні документів, у т.ч. в закритих раніше фондах, які дають можливість простежити історію Голодомору на теренах Одещини. Чимало таких джерел опубліковано у виданнях архіву [9]. Виявлені і оприлюднені документи висвітлюють механізм реалізації політики радянського режиму на Одещині у 1932–1933 роках, дають можливість відтворити хід хлібзаготівель і їх трагічні наслідки для українського суспільства. Історіографія Голодомору на Одещині представлена також низкою науково-публіцистичних видань. Серед них варто відзначити «Їдло — 33-го» О. Різниківа, а також низку публікацій Н. Кесової. Питання з історії Голодомору присутні у виданнях історії районів, сіл [10]. Був видан одеський мартиролог, де фіксувалися дані про репресованих Одеси і Одеської області за роки радянської влади [11].

Значний внесок у дослідження проблем голодомору на регіональному рівні зробила, зокрема, О. Шнабель-Тихомирова [12, 13].

Якісно новим напрямом у вивченні Голодомору на Одещині стало видання збірок матеріалів чи монографій, присвячених історії Голодомору у конкретному районі. «Голодомор: говорять свідки трагедії» (Кодимський район) [14], «Правда про голодомор на Одещині: Березівський район» [15], Голодомор на Біляївщині [16], Голодомор 1932–1933 років у Ширяївському районі [17], «Пам'яті невинно убієнних» (Комінтернівський район) [18], «У скорботних 1932–1933 роках» (Миколаївський район) [19].

Можна констатувати, що сьогодні виявлено і введено в науковий обіг достатньо широке коло джерел — документальних матеріалів і усних свідчень, необхідних для комплексного написання історії Голодомору на Одещині. Водночас наявна джерельна база є вагомим підґрунтям для подальших наукових досліджень.

Джерела та література

1. Президент України: Пам'ять про Голодомор для сучасного суспільства є святою / 25.10.2010 14:55 Прес-служба Президента України Віктора Януковича // <http://www.president.gov.ua/news/18593.html>
2. Звернення міністра закордонних справ України К. І. Грищенка до закордонного українства з нагоди 77-х роковин Голодомору 1932–1933 років в Україні. 24 листопада 2010 // <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/news/detail/49049.htm?lightWords>
3. Кушнір В. Г., Петровський Е. П. Національна трагедія в Україні: гірка правда Голодомору на Одещині // Національна Книга пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні. Одеська область. Державний архів Одеської області. Частина I. / Редакційна колегія: (співголови — М. Д. Сердюк і М. Л. Скорик), автори-упорядники Л. І. Білоусова (керівник), М. Г. Батуріна, А. Є. Бух, О. В. Мартиненко, Г. М. Паніван. — Одеса: Астропринт, 2008. — С. 6–11.
4. Малинова Г. Л. Голод, которого не было // Краеведческий вестник. — Одесса, 1993. — № 2. — С. 14–17.
5. Одесі — 200. Матеріали міжнародної науково-теоретичної конференції, присвяченої 200-річчю міста. Ч. I. — Одеса, 1994. — 174 с.
6. Жданова Л. Л. Голодомор 1932–1933 років та його соціально-економічні наслідки в Одесі та на Одещині // Одесі — 200. Матеріали міжнародної науково-теоретичної конференції, присвяченої 200-річчю міста. Ч. I. — Одеса, 1994. — С. 32–35.
7. Голодомор в Україні 1932–1933 рр. Бібліографічний покажчик / Упор. Бур'ян Л. М., Рікун І. Е. — Одеса; Львів: Видавництво М. П. Коць, 2001. — 651 с.
8. Голодомори в Україні 1932–1933 рр. Бібліографічний покажчик. Вип. другий. / Упор. Бур'ян Л. М., Рікун І. Е. — Одеса: Видавництво «Студія «Негоціант», 2008. — 568 с.
9. Голодомор в Україні: Одеська область (1921–1923, 1932–1933, 1946–1947 рр.). Спогади, документи, дослідження / Упор.: Л. Г. Білоусова, О. М. Барановська, Т. Є. Волкова, Г. Л. Малинова, Г. М. Паніван, В. В. Харковенко. Державний архів Одеської області. — Одеса: Чорномор'я, 2005. — 152 с.
10. Кушнір В. Г., Петровський Е. П. Національна трагедія в Україні: гірка правда Голодомору на Одещині // Національна Книга пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні. Одеська область. Державний архів Одеської області. Частина I. / Редакційна колегія: (співголови — М. Д. Сердюк і М. Л. Скорик), автори-упорядники Л. І. Білоусова (керівник), М. Г. Батуріна, А. Є. Бух, О. В. Мартиненко, Г. М. Паніван. — Одеса: Астропринт, 2008. — С. 6–11.

11. Одеський мартиролог. Дані про репресованих Одеси і Одеської області за роки радянської влади. Т. 2. / уклад.: Ковальчук Л. В., Разумов Г. О. — Іст.-мемор. вид. — Одеса: ОКФА, 1999. — 800 с.
12. Шнабель-Тихомирова О. Я. Трагедія Голоду на Великомихайлівщині 1933. Ч. I. — Одеса: Астропринт, 1998. — 26 с.
13. Шнабель-Тихомирова О. Я. Через усі кола пекла. Книга пам'ять. — Одеса: Астропринт, 2000—355 с.
14. Голодомор: Говорять свідки трагедії / упор. Палашевська Н. В. Кодима: Кодимська районна друкарня, 2007. — 138 с.
15. Правда про Голодомор на Одещині. Березівський район / Упоряд. Ніточко І. І. — Одеса: Астропринт, 2008. — 220 с.
16. Голодомор на Біляївщині 1932–1933: дослідження, спогади, документи / Автори: Андріященко М. А., Гой С. Л., Зубрицька С. П. та ін.; упоряд.: Зубрицька С. П., Михайленко Г. В., Довженко І. О.; ред. кол.: Андріященко М. А., Гой С. Л. та ін.; Біляївська районна державна адміністрація. — Одеса: Астропринт, 2008. — 152 с.
17. Голодомор 1932–1933 років у Ширяївському районі: Книга пам'яті жертв геноциду / Ширяївська районна державна адміністрація; Архівний відділ Ширяївської райдержадміністрації; [ред. кол.: Л. І. Жаданова та ін.; упоряд. Т. В. Манжос]. — Одеса: Астропринт, 2008. — 160 с.
18. Пам'яті невинно убієнних: збірник статей. — Одеса: Видавництво «ВМВ», 2008. — 80 с.
19. У скорботних 1932–1933 роках. (Миколаївський район Одеської області). Кушнір В. Г. Петрова Н. О., Поломарьов В. М. — КП ОМД, Одеса, 2008. — 292 с.

Анотації

Осипов В. Н. Historiografia Golodomora 1932–1933 годов на Одещине.

В статье рассматривается историография Голодомора 1932–1933 годов на Одещине, а также история голода в конкретном районе.

Osipov A. N. Historiography of Golodomor of 1932–1933 on Odessa region.

The article deals with historiography of Golodomor of 1932–1933 in Odessa region is examined, and also history of famine in a concrete district is analyzed.